

ALİ HAYDAR HAKSAL'IN HAYATI, SANATI VE ESERLERİ

İdris SÖYLEMEZ*

ÖZET

Ali Haydar Haksal İslâmî Dönem Türk edebiyatı olarak adlandırılan ve Anadolu'da 1000'li yıllardan başlayarak bir toplumun siyasi, sosyal, kültürel ve ekonomik kodları üzerinde kurgulanarak 600 küsur sene bir toplumu derinden etkileyen ya da yaralayan bir edebiyat döneminden hemen sonra ve özellikle Fransız İhtilali neticesinde ülke içinde vuku bulan durumdan hareketle sırtını batılı ve özellikle de Fransız kültüre dayayan modern edebiyatın (Tanzimat Edebiyatı, Edebiyat-ı Cedide, Fecri Ati edebiyatı) hemen akabinde vuku bulan Milli Edebiyat döneminde sırtını yerli olana dayayarak ve aynı zamanda modern olan ya da son yüzyıldır Batı'dan gelen değerleri de önemseyerek bir edebiyat kurma peşinde koşan M. Akif Ersoy, Yahya Kemal ve Asaf Halet Çelebi'den tevarüs eden mirası kucaklamak isteyen bir modern dönem dervishi ya da Yunus Emre'sidir. Aslında Ali Haydar Haksal'ın sanat dünyasını inşa eden değerler sadece bunlarla sınırlı değildir. Söz konusu bu değerlerin yanı sıra kısa bir süreliğine akamete uğrasa da daha sonra 1945 yılında *Büyük Doğu*'nun mimarı olan Necip Fazıl Kısakürek'in ortaya koymuş olduğu ve modern İslâmî edebiyata yöne veren "*Nur Harmanı*" adlı eseri görmekteyiz. Daha sonraları Sezai Karakoç'un "Dirilişi", Nuri Pakdil'in "Edebiyat Dergisi" Ve elbette Cahit Zarifoğlu ve arkadaşlarının çıkardığı *Mavera* ile birlikte yedi güzel adam onun sanatının mecrasını belirleyerek yazarın kendi yamacında akan hayata kayıtsız kalmasını âdeta engel olarak ona hangi sanat vadisinde gezinmesi gerektiğine dair yeterli ışıklar sağlamışlardır. Ali Haydar Haksal 30'u aşkın eser vererek kendisinden önce var olanlara âdeta vefa borcunu ödemiştir. Elbette yazdığı öyküler, romanlar, anlatı tarzı eserler ve özellikle monografi tarzında kaleme aldığı eserler onun çocukluğunun ve gençliğinin aşkı ve heyecanı üzerinde bina edilmiştir. Bizde bu çalışmamızla Ali Haydar Haksal'ı bir nebze olsa hayatına, yazarın öykücülüğünü ya da diğer bir deyişle ona öykü yazdıran saiklerden hareketle onun sanatına ve sanatçı kimliğine yön veren değerleri ortaya koymaya çalıştık.

ABSTRACT**THE LIFE OF ALİ HAYDAR HAKSAL, HIS ART AND WORKS**

Shortly after after a long period called Islamic Period Turkish literature which began in Anatolia in 1000's and built on the society's political, social, cultural, economic codes that have influenced or hurt the society over 600 years, and especially following the French Revolution's bringing the modern literature that was dependen on western culture and especially French one (Reformation Literature, The New Literature, The Future Dawn), we see peoples such as M. Akif Ersoy, Yahya Kemal ve Asaf Halet Çelebi who as for literature regarded the local values as well as western

* Cumhuriyet Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Türk İslam Edebiyatında Doktora Öğrencisi.

ones, and Ali haydar Haksal is the one that embraced this traditional literature heritage and wanted to construct his literature understanding in accordance with these people and thus he was a modern period dervish or a Yunus Emre. In fact, the values that constructed Ali Haydar Haksal's art understanding aren't restricted with these people. Beside, we see for example "The blend of Light" the work which let Islamic literature take a turn, by Necip Fazıl Kısakürek who managed to launch the "The Great East" literary magazine in 1945. And then the "Resurrection" by Sezai Karakoç, the "Literary Magazine" by Nuri Pakdil, and of course with Cahit Zarifoğlu seven good men led him to have the light about where to wander within literary field. He managed to have nearly 30 works including tales, novels, narratives, and specially monographic studies, thus paying his "the duty of loyalty" to those people. And these works carry the traces of his youth and childhood's excitement and love. And in this paper, we tried to put forward his life, storytelling as much as possible, by giving the foundations of his art understanding which gives light for us to have a general portrait of him.

1. ALI HAYDAR HAKSAL'IN HAYATI

Bingöl'ün Yayladere ilçesine bağlı Hasköy'de "Ki o zaman burası Kiğı ilçesine bağlıydı." 16 Mayıs 1951'de dünyaya gözünü açan Ali Haydar Haksal, yörenin bilinen âlim şahsiyetlerinden olan İsmail Hakkı Efendi'nin torunudur. Dedesi aynı zamanda Kiğıdaki devlete ait medresenin de müderrislerindedir.¹ Kiğı Rüřtiye mektebi kurucu müdürüdür İsmail Hakkı Efendi. İlkokul üçüncü sınıfa kadar babasının yanında talebe olarak geçirir. Üçüncü sınıfta iken babası vefat eder. 1960 yılında babasının vefatı üzerine aile birtakım sorunlar nedeniyle bocalar ve bu yıllar Ali Haydar Haksal için zor yıllardır. Bu durum onun ilkokulu bitirdikten sonra okuldan uzak kalmasına neden olur. Böylece okula beş yıl kadar ara verir. Bu arada yaşı ortaokula başlamak için bir hayli ilerlemiştir. Dedesinin talebeleri Hasköylü Kâtibi Efendi ile Yayladereli Süleyman Güler [Sofı Amca] İmam Hatip okuluna göndermeye karar verirler. Kâtibi Efendi'nin oğlu, Edebiyat öğretmeni, Elazığ lisesi Müdür Baş Yardımcısı Nurettin Hasköylü Elazığ müftüsü Hacı Ömer Efendinin oğlu Elâzığ Merkez vaizi Hacı Ömer Bilginođlu'nun yardımlarıyla Elazığ İmam-Hatip ortaokuluna kaydolar. Okuma isteği onu annesinden, kardeşlerinden ve köyünden ayırır. İlk zamanlarda Kâtibi Efendi ile Süleyman Güler'in ve ailesinin sınırlı imkânlarıyla paralı yatılı okuyan Ali Haydar Haksal 1970 yılında hocalarının teşvikiyle girmiş olduğu devlet parasız yatılılık sınavını kazanır. Ve böylece okuluna parasız yatılı olarak devam eder. Bu dönemde de ileriki dönemlerde olacağı gibi okumaya tutkundur. Bu dönemde hocalarının tavsiyesi üzerine Üstad Necip Fazıl'a ait olan *Ruh Burkuntularından Hikâyeler, Çile*, Sezai Karakoç'un *Allah'a inanmak ve İnsanlık, İslâm Toplumunun Eko-*

1 Haksal, Ali Haydar, "Müderris İsmail Hakkı(Haksal) Efendi", 2. *Bingöl Sempozyumu*, 2009, Bingöl S.601

nomik Strüktürü, Diriliş dergisi onun ilk okuduğu eserler olacaktır. Yine bu dönemde Nuri Pakdil'in *Biat, Batı Notları, Umut*, Rasim Özdenören *Çözülme ve Çok Sesli Bir Ölüm*, Cahit Zarifoğlu'nun *Yedi Güzel Adam*, İns, Erdem Bayazıt'ın *Sebeb Ey*, Akif İnan'ın *Hicret, Edebiyat Medeniyet Üzerine*, Tarık Buğra İbiş'in *Rüyası* onun okuduğu eserler arasında yer almış olacaktır.² Bu dönemde kitapların yanı sıra bir diğer göz ağrısı da başta, *Büyük Doğu, Diriliş, Edebiyat Dergisi* olmak üzere edebiyat dergileri olacaktır.

Artık kitap ve dergiler onun en büyük tutkusu haline gelmiştir. Fakat her zaman için onları elde etmek kolay olmayacaktır. Hele bir de kendisi gibi kıt kanat imkânlarla okumaya çalışan bir öğrenci için. Fakat hiçbir şey onun okuma aşkına engel olamıyor. Bazen arkadaşlarından ödünç aldığı kitapları okur, bazen bu okuduğu kitapları kütüphaneden temin eder, bazen de bütün sıkıntılara rağmen elde edemediği kitapları kendi kıt imkânlarıyla satın alarak okurdu. İçindeki okuma sevdası ona gözünü daha ilerilere dikmesine salık verir. Bütün maddi sıkıntularına rağmen o üniversiteye gitmeyi kafasına koymuştur ve böylece isteğini yerine getirmek için hiçbir fedakârlıktan da kaçınmayacaktır. Tüm bu olumsuz koşullara rağmen Erzurum Atatürk Üniversitesi Edebiyat Fakültesini, Türk Dili ve Edebiyatı bölümünü kazanır, okulunu 1979' da bitirir. Okulunu bitirip öğretmen olmayı hayal ederken dedesinin talebesi Süleyman Güler'in çocukları olan Mustafa ve Bedri Güler'in maddi katkıları ve aynı yıl Fransa'dan dönen ağabeyi Nafiz Celalettin'in de yardımıyla ticaret hayatına atılan Ali Haydar Haksal, farklı işlerde çalışan kardeşlerini de yanına alarak bir aile şirketi kurar. Okul hayatı boyunca farklı şekillerde okuması için ona destek sunanlar ki başta dedesinin dostları olmak üzere ailenin tamamının hayali, onu köyde dedesinden ve büyük dayısından münhal bulunan Hasköy camiine imam yapmak iken, Allah'ın takdiri, Ali Haydar Haksal'ı farklı bir kadere taşıyacaktır.³ O artık memleketinden bir hayli uzakta ve kim bilir belki de kimi zaman medeniyet rüyalarını da gördüğü şehir olan İstanbul'dadır. Aslında kendisi zaten İstanbul'a yabancı değildir. Daha lise yıllarında buranın edebiyat ve sanat ortamını takip ettiği dergi ve gazetelerden aşınadır ve birçok insanı bu yüzden gıyaben tanımaktadır. Zaten ailesi, Ali Haydar henüz Erzurum'da öğrenci iken İstanbul'a taşınmıştır ve artık onun bir ayağı İstanbul'dadır. Her taşralı gencin hülyası İstanbul artık onun yaşamının merkezine kendine has sesiyle, duyusuyla oturuyor olacaktır. Böylece Bingöl'ün Ali Haydar Haksal'ı Üsküdar'ın İstanbullusudur artık.

Elazığ yıllarında edebiyatla olan sıkı ilişkisine şiirle başlar, edebiyat hayatı ile alakalı olarak söyleşilerinin birinde şunları dile getirmiştir: *Yazmaya*

2 Çerçi, Fatma Rana- Demirel İsmail, Ali Haydar Haksal ile Söyleyiş, "Ali Haydar Haksal'la Sanat Bağlamında" "Ali Haydar Haksal özel Sayı" *Yedi İklim dergisi*, İstanbul, 22 Ocak, 2011, S.194.

3 Hasköylü, M. Nurettin, "Ali Haydar Haksal özel Sayı" *Yedi İklim dergisi*, İst. Ocak, 2011.

ve okumaya şiirle başladım. Ve dolayısıyla aslında şiir önceliğim vardı. 1980'e kadar bu böyle devam etti. Zaten öncekileri yurtıp atmıştım. Yazdıklarımı *Mavera dergisine Cahit Zarifoğlu'na* yollamıştım. Öykülerimi yayımladı; fakat şiirlerinden ses çıkmamıştı. Böylece anlayacağınız şiirimi öyküme yedirmiştim.⁴ Şiirler ve öyküler yazmaya devam eder. Ki ilk şiiri yerel bir gazetede yayınlanır. Artık bu durum onun yaşamının bir parçasıdır. Bu aşkı Erzurum yıllarında daha ateşli bir hal almış ve artık yazılarını İstanbul'daki çeşitli gazete ve dergilere gönderir olmuştur. Yeni Devir gazetesi Kültür Sanat sayfasında öyküleri, şiir ve denemeleri yayınlanır. İlk şiiri de *Düşünce* dergisinin ilk sayısında yer alır. İstanbul'a yerleştikten sonra 1980'den itibaren ilk öyküleri *Mavera* dergisinde yayınlanır.⁵ *Yönelişler*, İslâm, Kayıtlar gibi dergiler ile *Yeni Devir* gazetesi, daha sonra *Millî Gazete*'de onun sanat eserlerinin yayımlandığı edebiyat ve sanat mecraları arasındaki yerlerini çoktan almışlardır.⁶ Yukarıda da dediğimiz üzere Ali Haydar edebiyat dünyasına zaten yakın bir isimdir. Öyle ki okulunda son sınıfta bitirme tezi olarak *Edebiyat Dergisi ve Çevresi* üzerine bir çalışma yapmış olacaktır.⁷ Marmara üniversitesi İlahiyat Fakültesi İslâm Düşüncesi Anabilim Dalında *Kuran-ı Kerim'de Güzel Kavramı* adlı teziyle yüksek lisans yaptı. 1980 ile 1987 yılları arasında *Mavera* dergisinde öykü ve denemelerini yayımladı. İlk kitabı *Evdeki Yabancı Akabe* yayınları arasında çıktı. İstanbul'a geldiğinde ticaret hayatına atılan Ali Haydar Haksal 1987 yılında arkadaşlarıyla birlikte *Yedi İklim* dergisini çıkarmaya başlar. Her ne kadar her insan tek başına bir birey sayılıyor olsa bile, Ali Haydar Haksal öyle umuyorum ki sizlerin de tensip buyuracağı üzere *Yedi İklim*'le var olan biri olacaktır. Zaten *Yedi İklim* hayatın bir yerlerinde akan nehrin (İslâmî camiadaki dergi geleneği) sessiz akışını temsil eden bir dergi olarak estetik değere katkısı, dinginliği ve bir yığın genç kelemin sığınağı olarak artık a'dan z'ye çokça mezunlar vermiş bir okuldur. Derginin yönetim merkezi de aile şirketinin bulunduğu mekân olan Kadıköy'de Halitağa Caddesindeki işyeridir. Artık yılların birikimi olan kütüphanesi ve gözbebeği olan *Yedi İklim* burada bir kenarda onun ayrılmaz parçası olur. Dergiyi 1987'den 1989 yılları arasında 24 sayı olarak aylık olarak çıkarır. Bir müddet sonra dergiye ara verir. Dergi 1992 yılında yeniden çıkmaya başlar. Artık *Yedi İklim dergisi Büyük Doğu, Diriliş* ile başlayan ve *Mavera* ve *Edebiyat* dergisiyle" devam eden geleneğin en önemli temsilcilerinden biri olarak okurların kitaplığında yerini alacaktır. Ve elbette derginin her şeyi ve başöğretmeni olan Ali Haydar Haksal'la beraber.

4 Çerçi, Fatma Rana- Demirel İsmail, Ali Haydar Haksal ile Söyleyiş, "Ali Haydar Haksal'la Sanat Bağlamında" "Ali Haydar Haksal özel Sayı" *Yedi İklim dergisi*, İst. S.193, 22 Ocak, 2011.

5 Özçelik, Mustafa, "Düşünce Ve Medeniyet Eksenli Bir Yazar: Ali Haydar Haksal" "Ali Haydar Haksal özel Sayı" *Yedi İklim dergisi*, İst. S.175, 22 Ocak, 2011.

6 Karaman, Âlim "Ali Haydar Haksal özel Sayı" *Yedi İklim dergisi*, S. 24, İst. Ocak, 2011.

7 Karaman, Âlim "Ali Haydar Haksal özel Sayı" *Yedi İklim dergisi*, S. 24, İst. Ocak, 2011.

İslâmiyet'tin 610 yılında ilk vahiyle başlayan süreci, yerel kültürlerin de katılımıyla yüz yılları kuşatan bir edebiyat ve sanat akımını da kurgular ve elbette bu kurgulanan yeni edebî anlayış içinde bulunduğu dönemin sosyal, siyasal ve ekonomik değerlerinden de arı değildir. Söz konusu bu zaman diliminde ortaya çıkmış olan bu yeni edebî anlayış, Divan Edebiyatı-Dini-Tasavvufi Edebiyat, yüzyıllardır bu coğrafyada yaşayan insanların birikimi olarak onların maddî ve manevî anlayışlarının dizayn edilmesini sağlamıştır. Temelini İslâm Dininin esasları üzerine kuran bu edebiyatın yüzü doğuya ve özellikle de sanat esasları itibarıyla Arap ve İran edebiyatına dönüktür. İslâm'ın etkisiyle millî karakteri ve esası tevhid olan bu edebiyat⁸ Tanzimat'la beraber temel esaslarını yani bu tevhidi çizgiyi terke koyularak, yüzünü batıya çevirme suretiyle Batı edebiyatından alınmış bir takım değer ve anlayışı yüzlerce yıllık medeniyetin esası haline getirmeye çalışmıştır.

Bir taraftan yerel özelliklerden kurtulmaya çalışan ki bu yerel özellikler İslâm dini nedeniyle Arap ve İran edebiyatı esasları üzerine kurulu olan Divan ve Dini-Tasavvufi Edebiyatıdır. Bu dönemin sanatçısı diğer taraftan da edebiyata yeni türler "roman, öykü, tiyatro" ve yeni nazım şekilleriyle (Sone, Terzarima, Viyole) yeni bir edebiyatı dizayn etme uğraşındadır. Bu durum klasik anlayışın tamamen kötülenerek ideolojik kaygılara kurban edilmesi suretiyle ortadan kaldırılması olarak karşımıza çıkmaktadır. Fakat bu yüzyılda yazılan eserlerle bazı fikir adamı ve şairlerin bu duruma direndiğini görmekteyiz. Yahya Kemal'in o kültürel duyarlılığa dayanan şiirleri ve özellikle de Mehmet Akif Ersoy'un "Doğrudan doğruya Kur'an'dan alarak ilhamı / Ve asrın idrakine söyletmeliyiz İslâm'ı" mısralarındaki esastan hareket ederek daha sonraları da *Safahat* adlı kitabının hemen ilk sayfasında sistemleşerek karşımıza çıkan ve aslında Akifi ve onun bu ruh halinden hareketle oluşturulmaya çalışılan yeni edebî algı ve anlayışa karşı direnişi şu mısralarda olduğu üzere sırtını yine geleneğin esaslarına dayayıp eleştirirken görmekteyiz.

Bana sor sevgili kâri, sana ben söyleyeyim,
Ne hüviyette şu karşımda duran eş'arım;
Bir yığın söz ki, samimiyeti ancak hüneri;
Ne tasannu' bilirim çünkü ne san'atkarım.
Şi'ir için "gözyaşı" derler onu bilmem, yalnız
Aczimin gırgıresidir bence bütün âsârım!⁹

Öyle ki söz konusu bu durum Tanzimat'la beraber köklerinden hızla kopmaya başlayan bir edebiyat havzasında direnen bir ses olması hasebiyle oldukça önemli bir çığlıktır. Zaten bu sesin sahibi aslında sadece şair değildir

8 Kemikli, Bilal, *Türk İslam Edebiyatına Giriş*, Emin yay.2014,4.bsk. S. 19

9 Ersoy, Mehmet Akif *Safahat*. Hz. Huyugüzel, Ömer Faruk- Bağcı, Rıza- Gökçek, Fazıl, Feza Yay. İst. Tarihsiz.

gidişata kendisinin de ifade ettiği üzere ağlayabilen biridir. Hayatın esasının sadece sanatkârane esaslarla kurulamayacağını, çünkü sanatın ve sanatçının uhdesinde daha farklı değerlerin varlığını müjdeler. Ve dolayısıyla söz konusu bu çılgılık daha sonra bu topraklarda kendi değerleri üzerinde kurulacak olan edebiyatın müjdeleyicisi de olacaktır. 1950'lerden itibaren Necip Fazıl Kısakürek Şiirleri, Tiyatro eserleri, deneme, hikâye ve düşünce kitapları olan *Çile*, *İdeolojya Örgüsü*, *Nur Harmanı*, *Es-Selam* ile bu çılgılığa cevap veren olacaktır ve klasik tarz ile modern edebiyat yaklaşımlarını bir araya getirerek kendisinden sonra geleneğe dayalı oluşacak olan bu yeni edebiyat mecrasını müjdeler. Nurettin Topçu ve Cemil Meriç ile fikir sahasına da dâhil olan bu çılgılık artık yeni şiirin damarında hem imge olarak hem de mana olarak yerini bir daha almış olacaktır. *Büyük Doğu* mecmuası ile beraber Necip Fazıl modern dünyanın bunalımlarıyla baş etmeye çalışan insanlığı, maneviyatın temiz dünyasına metafizik'i tartışmalarla davet eder. Arayışın adı artık konulmuştur. Ve üstat insanların kendini Allah'a arz ederek kurtuluşa ulaşacakları gerçeğini şiirinde ve yazılarında hatırlatır olmuştur. Bu durumu da *Büyük Doğu* mecmuası ile yapar. Evet, artık yüksek sesle soran üstada, ses verenler de birer birer ortaya çıkmaya başlamıştır. Yine bu çağrıya ses veren insanı kendi gerçeğiyle yüzleştirmeye çağıran bir değer de Üstat Sezai Karakoç'un *Medeniyet, Sanat ve düşünce dergisi Dirilişi* ile Nuri Pakdil'in çıkaracağı *Edebiyat* dergisidir. Aslında o geleneği modernle buluşturan biri onun yaşantısında bunu besleyecek temel kurgu ya da iç dinamik ve bu iç dinamiği besleyen temel güç ya da enerji merkezi olarak kendisinden sonraki yeni düşünme biçiminin keşfine elbette ışık tutanlardan olacaktır. Bu yeni kurulmaya çalışılan havzaya değer taşıyanlardan biri Cahit Zarifoğlu *Mavera* dergisi ve arkadaşlarıdır. *Batıdaki dini anlayışın aksine dini medeniyetin bir unsuru olarak değil uygarlığın bizzatı kendisi olarak, o var oldukça bizde var olacağız, o çekildikçe biz de ölüm sularına yaklaşacağız.*¹⁰ diyen Sezai Karakoç onun bu yeni mecrasında ona ışık tutan bir diğer önemli şahsiyettir. Onlarla kurmuş olduğu bu yakın dostluklar, aslında onun sanat anlayışının şekillenmesini sağlayan temel değerlerdir. Şüphesiz ailesinden almış olduğu o ariflik değeri ile daha sonra bu değere katmış olduğu o bilgelik şuuru ve ona yol gösteren ışıklara ait aydınlığın fazlalığının da temel esası olarak onun sanatkârlığına yansiyacaktır.

Elbette Onun "Ay Işığında Vav'ın Odası" öyküsünde konu edildiği Vav şüphesiz İslâm medeniyetinin Elif'le beraber önemli bir parametresidir. Öyle ki Vav: Anne karnındaki cenin ya da secde halindeki insanın remzidir.¹¹ Bu da yazara insanın hayatının her döneminde ancak Allah'la kuracağı bağ ile

10 Karakoç, Sezai, "Edebiyat Yazılar II Dişimizin Zarı", Diriliş Yay. S.91 3. Baskı.

11 Karatepe, Mihriban İnan, "Ay ışığında Vav'ın Odası'nda Saat Kaçı Gösteriyor" "Ali Haydar Haksal özel Sayı" Yedi İklim dergisi, İst. S.101, 22 Ocak, 2011.

kurtulacağı fikrine ulaştırır. Yani vav hali ve secde metaforu ki söz konusu bu durum insanın yani kulun Allah'a yakınlığını ifade eder. Yani bununla beraber o artık elif gibi dimdik olmanın hayalini kurar. Aslında Ali Haydar Haksal bir önceki yüzyılda Mehmet Akif ile başlayan ve daha sonraları Yahya Kemal, Necip Fazıl, Sezai Karakoç ve Yedi güzel adam (Cahit Zarifoğlu, Rasim Özdenören, Alaaddin Özdenören, Mehmet Akif İnan, Erdem Beyazıt ve diğerleri) ya da bu neslin çıkartmış olduğu dergiler: *Mavera*, *Edebiyat Dergisi*, *Hisar*, *Dergâh*, *Büyük Doğu*, *Diriliş*, daha sonraları *Ay Vakti*, *Hece*, *Edebiyat Ortamı*, *Türk Edebiyatı* dergileri ve elbette *Yedi İklim* dergisiyle suyun en mühim kıvrımı olarak, İslâmî edebiyat kavramıyla İslâm medeniyeti havzasını 1950'lerden sonra tekrar canlandırmaya koyulmuş olan bir neslin tüm emeklerini içine dert etmiş ya da toplamış olan bir dergidir.¹² Artık o suyun toplandığı yerin yakınında ya da geleneğin mirasçısı olarak karşımıza çıkmış olacaktır.

O bu modern toplumda batının bireyci bilgisi ve yaşamı ışığında deforme olmaya yüz tutmuş bazı kavramlarını; İnsan, ahlâk, siyaset ve toplum, yeneden kendi öz değerleriyle yorumlayarak kendi gerçekliğine ulaştırma peşinde koşan bir aydın olarak geleneği, modernin merkezinde moderniyi de göz önünde tutarak kurmayı deneyen bir aydındır.¹³ Devam edecek bir yolun yolcusu olarak artık bu sahada bir aydın, bir yazar kimi zaman öykücü ve kimi zaman eleştirmen, kimi zaman bir öğretmen kimi zaman da bir ağabey olarak gönüllerdeki yerini almış olacaktır. Ömrünün bugününe kadarki dilimine onlarca çalışma ve ödül sığdıran Ali Haydar Haksal hala yazma işine devam ederek emektarı olduğu *Yedi İklim*'le hepimize dost olmaya devam etmektedir. Artık o dünyanın yani geleneğin sesi ve elbette yarının çağrısıdır.

Ali Haydar Haksal'ın Sanat Anlayışı

Hakikatin aranmasına yardımcı olarak edebiyat ve sanat öyküsünü değerlendiren Ali Haydar Haksal, şiirle başlamış olduğu edebiyat yolculuğuna daha sonraları öykü, roman, deneme ve inceleme/eleştiri tarzı yazılarla devam eder. Söz konusu yazımızın bu bölümünde onun öykü ve roman tarzı eserlerinde ele aldığı konular ve konuları ele alma biçiminden hareketle onun sanatçı kimliğine bir nebze de olsa ışık tutmaya ve böylece onun eserlerinin ışığında bir nebze de olsa sanatçı kişiliğini ortaya koymaya çalışacağız.

Şüphesiz Ali Haydar Haksal gibi taşradan, yani çevreden merkeze dâhil olmuş her fert yazmış olduğu öykülerine ya da eserlerine her şeyden önce dışarıdan içeriye taşımış olduğu kültür, örf ve âdetlerinin yanı sıra haya-

12 Albayrak, Ahmet, "Ali Haydar Haksal ve Yedi İklim Misyonu" "Ali Haydar Haksal özel Sayı" *Yedi İklim dergisi*, İst. S.109, 22 Ocak, 2011.

13 Polat, Adem, "Direnci Halindeki Medeniyet Probleminin Süreğinde Gelenekçi Bir Aydın: Ali Haydar Haksal", "Ali Haydar Haksal özel Sayı" *Yedi İklim dergisi*, İst. S.119, 22 Ocak, 2011.

tı kendi mecrasında tutabilme gerçekliğini de taşır. Söz konusu bu eserlerinde karakter zenginliği ve taşradan gelen insanın büyükşehirde yaşadığı uyumsuzluk, yalnızlık, sevgisizlik, aşk, ölüm ve elbette bütün bu ele alınan konular yazarın bireysel yaşanmışlıklarıyla birebir ilintili olacaktır.¹⁴ Ve âdetâ söz konusu bu ilintiyle beslenen olay örgüleri onun yaşam deneyiminin bir yerinden beslenerek gün yüzüne çıkmaktadır. Aslında öykülerinde ve romanlarında bazen kendinden esentiler bazen de onun hayata dair gözlemleri önemli bir yer tutar. Öyle ki onun öykü ve romanlarında şu temaları sıklıkla işlediğini görmekteyiz: Kentsel tedirginlik ya da yabancılaşma, taşradan şehre gelen ailelerde yaşanan dağılma süreci ya da çözülme, büyük şehirlerde yaşanan yalnızlık duygusu, ele aldığı bir diğer tema gerek kendi çocukluğundan ve gerekse çevresindeki çocukların yaşamıyla alakalı yaptığı gözlemlere dayanan çocukluk halleridir. Hayatın gerçeği olan küçük esnaf tipi onun bazı öykülerindeki temalardan bir başkasıdır. (Çocukluğumun Yaşanmış Kuşları, Mavi Gözlü Kuş, Sokağın Adı Issız öykülerinde olduğu üzere). Aşk ve onun etrafında yaşanan kimi gerçeklikler naif bir yaklaşımla onun öykülerinde toplumsal değerlere uygun olarak yer alan bir başka temadır. Ölüm onun öykülerinde bazen soğuk yüzüyle bazen de yaşamın doğal bir değeri olarak ele alınır. Yaşam ya da diğer bir deyişle kendi yaşamı özellikle çocukluk ve gençlik dönemine ait anılar bütün gerçekliğiyle onun öykülerinde kendine yer bulur.(Çocukluğumun Yaşanmış Kuşları, Yorgun Gözlere Düşen Yaprak, Donuk Çılgık öykülerinde olduğu üzere). Tek bir kesimle kendini bağlamayan yazar bazı öykülerinde farklı kesimlerden de örnekleri öyküsüne taşır. (Raks, Deli ve Eskici Dükkanı öykülerinde olduğu üzere).

Geleneğin esasları itibarıyla özellikle de tasavvufi kesimlerde önemli bir değer olarak karşımıza çıkan rüya onun öykülerindeki temel temalardan biridir. Gelenekle kurmuş olduğu bir bağın da yansıması olarak Peygamberin rüyası ile bugünün rüyası arasında bir bağ kurma suretiyle Batıdaki psikanalist yaklaşımdan farklı olarak rüyayı kullanır. Batının bilinçaltı ya da psikanalitik yaklaşımında söz konusu olan düne dair yaşanmışlıkları güne taşımak esası üzerine kuruluyken, onun eserlerinde yer alan rüya daha çok yarınla alakalıdır. Söz konusu bu durumda sizin rüyanızı yorumlayan gelecekte başınıza gelebilecek olumlu durumla müjdelerken, olumsuz durumdan da kendinizi korumanızı salık verir. Ve söz konusu bu temaların onun sanatının tek merkezi olarak eserlerinde yer alması aslında onun sahip olduğu ve yaşamını içten içe ağlarla ören kültürel kodlarda aramak gerekir. Böylece o içinde yaşadığı toplumu gözlemlerle tanımaya çalışır. Aynı zamanda doğru olanı da ortaya koyarak sonraki nesil içinde bir ışık huzmesi yaratmayı da düşünür. Öykü

14 Bayraktar, Osman, "Ali Haydar Haksal'ın Hikayelerinde Temalar ve Tipler" "Ali Haydar Haksal özel Sayı" *Yedi İklim dergisi*, İst. S.1o Ocak, 2011.

Ağacı adlı eserin bir yerinde bu konuyla alakalı şunları söylemektedir. “Öykümün dudakları arasındaki öyküde ben varım. Ruhumdan acıyla kopardığım ve çimdiklediğim her sözcüğün, her ifadenin, her bütünü bir parçasında ben varım. Çünkü ben beni yaşarken, ben başkasını yaşarken de beni yaşıyorum. Kendime konuk ettiğim bir başkasının benleştiği ve ondan çıkıp ben olduğu, ama gene de o olduğu bir ben.”¹⁵ Onun öykülerinde kullandığı iç sesin varlığı, şiirselliğe yakın imge kullanımı ya da konuyu işleme biçimi öykünün derinliğinde bir yerde âdeta onun imzası olarak eserin bir kenarında durmakta ve onun benini öykünün merkezine taşımaktadır. Öyküye dışardan değil de içerdense müdahale eden olacaktır. O aslında böylece öykülerini canlı bir kültürün izleğinde kurmayı dener. Yani bugünkü toplumu kendi kültürel kodlarıyla dünyanın gerçekliği üzerinde tekrar aynı usulleri göz önünde bulundurarak kurmayı dener. *Rüya Rüya* içinde kitabında Hz. Peygamber ve onun arkadaşlarının rüyaları ile bugün arasında bu nedenden dolayı böyle bir bağ kurar. Böylece Onun ölmediğini ya da payana ermediğini bütün gerçekliğiyle bugün de toplumun bazı kesimleri üzerinde etkili olduğunu fikrini âdeta somutlaştırmak isteği peşindedir.¹⁶ Ve böylece kendisini de ona varis kılar. Bir yerde bununla alakalı olarak şöyle söyler: *Yeryüzünü okşayan bir içli sesim var. Neyin yüreği yakan içli sesiyim. O bana sevgiliden kalma bir miras. Onun gizini gizlemeye yüreğim yetmedi.*¹⁷ Aslında bu yazarın kendi gerçekliğini geleneğin gerçekliğiyle özdeşleştirerek öyküsüne yeni bir değer katmasıdır. Ve söz konusu bu değer öykünün etkileyiciliğini daha da kalıcı kılmaya yardımcı olacaktır.

Onun öyküsünü ya da ondan hareketle sanatçılığını bize anlatan bir diğer temel esas da eserlerinde karşımıza çıkan karakterlerdir. Aslında onun öykülerinde birkaçı hariç tasarlanmış karakterlere rastlamıyoruz. Söz konusu onun öykülerinin her birinde karşımıza çıkan tipler şüphesiz çevremize ait bir gerçeklikle kuşatılmışlardır. (*Evdaki Yabancı'da: Şehir hayatından usanmış ve köyüne dönmek isteyen bir adam, Ürperten Sessizlik'te: Kimsesiz ve yaşlı bir adamın dramı, Ölüm İlanlarını Okuyan Rifkî Bey'de: Makamını yitirmiş emekli bir banka müdürünün ruh hali anlatılır, Gecedir Bu Sokakta Akan'da: Fedakâr bir amcanın çocuklar için hayatını tehlikeye atması anlatılır, Bir Düğün Gecesinde: Uzun zamandır annesini görmemiş bir adamın ruh hali anlatılır.*¹⁸) Bu durum yazarın kendi gerçekliğine kulak tıkamamış olmasıyla alakalıdır, bu da bizi bir şekilde onun gerçeğine ulaştırır. Söz konusu bu durum bizi Gustave Flaubert'in deyişiyle realist roman teorisindeki ayna anlayışına götürür. Evet, onlara göre roman: Yeryüzünde dolaştırılan bir aynaydı. Yani

15 Haksal, Ali Haydar, *Öykü Ağacı* S. 14. İz Yay. İst. 2013

16 Bayraktar, Osman, "Ali Haydar Haksal'ın Hikâyelerinde Temalar ve Tipler" "Ali Haydar Haksal özel Sayı" *Yedi İklim dergisi*, İst. S.10-22 Ocak, 2011.

17 Haksal, Ali Haydar, *Öykü Ağacı* S. 46. İz Yay. İst. 2013

18 Bayraktar, Osman, "Ali Haydar Haksal'ın Hikâyelerinde Temalar ve Tipler" "Ali Haydar Haksal özel Sayı" *Yedi İklim dergisi*, İst. S.10-22 Ocak, 2011.

tarafsızlığı ifade etmek ya da olanı olduğu gibi kaleme aldığını ifade etmek amaçlı söylenmekteydi. Söz konusu bu durum bence Ali Haydar Haksal'ın öykü ve romanını anlamamız için önemli bir başlangıç noktasıdır. Konuyla alakalı olarak kendisi Öykü Ağacı adlı eserinde şunları söyleyecektir: *Yapılar bir defaya mahsus oluyor. Onlar var olduklarında tarihin; kültür, düşünce ve sanat uzamında bir belge olarak aynadaki yerlerini alıyorlar. İnsan belleği unutkan olsa da bilinç belleği unutmuyor. Bilinç gözü sürekli açık duruyor. Sanat ve düşünce adına atılan her imza bir tanık bir belgedir.*¹⁹ Çünkü o sanat ve gerçekliği önemli bir esas etrafında özdeşleştirme peşindedir. Herhangi bir yazarın hayata dışarıdan baktığı gibi çevreye ve çevrede olup bitenlere bakmıyor Ali Haydar Haksal. Çünkü o öykülerini kurarken yukarıda da ifade ettiğimiz üzere dışarının içeriyle olan bağlantılarını göz ardı etmez. Ve bu durumu neredeyse kendi öyküsünün merkezi haline getirir. Bunu da hem çevreyi tanıma ve onu olduğu gibi aktarma olarak düşünür hem de Necip Fazıl'ın deyişiyle "Anladım ki sanat Allah'ı aramakmış." esasından hareketle bu gerçekliği kendi sanatına konu edinmesinin nedenini bir taraftan arama işinin varlığı ve bir taraftan da gerçeklikle kucaklaşmanın güzelliği olarak sanatının merkezi olarak düşünür. Çünkü yazarın hikâyelerinde kullanmış olduğu bakış açısı, esasında onun hikâyesinin kurgusunun tamamıyla alakalıdır. Zaten kurgu, bakış açısı ve söz konusu dilin yazar tarafından kullanımıyla eserin içerisinde daha belirgin bir hal alır. Söz konusu bu durum yazarın yaşantısı ve yaşantısından beslenerek ortaya çıkan sanat anlayışıyla da yakından alakalıdır. Evet, her ne kadar eser bir kurgu esası üzerine var oluyor olsa da nihayetinde yazarın hayatından ve onun yaşamının çevresel koşullarından da bir takım gerçekleri içinde barındırır. Yazar buradan psikolojik durumu, varlığı algılama biçimi, dünya görüşü ve medeniyeti algılama biçimi ile alakalı göndermeleri de eserin içinde barındırır.²⁰ "Öykü Ağacı adlı eserinde yazar konu ile alakalı olarak şunları söylemektedir: Öykü yaşamın zerrelere bölünmüştür. Dolayısıyla konuşulanlar ve yaşananlar belgelendikçe çoğalıyor. Öykü yaşamaktır. Bu bilinci taşımalı yazar. Bilinçle yaşamak ve yazmak öykü yazarının işidir. Gözlem öykünün bir unsuru. Allah, etrafımıza bakmamızı öneriyor Kur'an'da. Yeryüzünde rengârenk güzellikleri görmemizi istiyor. Ona tanıklık edecek göze ve gören tanıklara gereksinim var. Bu, bizi güzelliklere götürür. Hikmeti algılayışa ve kavrayışa yani bilince sevk eder."²¹ Ben öyküsel öyküler kurarak âdeta bu kurgu içerisinde yazar kendine ve dolayısıyla medeniyetine bazı anlatı mekânları açarak oradan öykünün içine kendi değer ve algısını koyma peşindedir. Yani bu suretle kendi medeniyetinin beninden hareketle hikmeti ya da diğer bir deyişle hakikati

19 Haksal, Ali Haydar, Öykü Ağacı S. 31. İz Yay. İst. 2013

20 Özger, Mehmet "Ali Haydar Haksal Anlatılarında Bir Sanatsal Kimlik Olarak Ben'in Görüntüleri" "Ali Haydar Haksal özel Sayı" *Yedi İklim dergisi*, İst. S.17, 22 Ocak, 2011.

21 Haksal, Ali Haydar, Öykü Ağacı S. 109. İz Yay. İst. 2013

aramak peşindedir. Zaten Onun burada ki beni Batının ben algısından tamamen farklıdır. Nedeni de onun sırtını yaslamış olduğu medeniyeti besleyen temel saik olarak bende aramak lazım. Çünkü onun bu beni gerekirse kardeşi için kendinden vazgeçmek peşindedir. Yani insanlığın aydınlık alanıdır ve söz konusu bu alanda Peygamberler, sahabeler yer almaktadır, yani toplumun önderleri yani Hz. Ebubekir ve Said Nursi misali kendi benlerinin büyüyerek cehennemden kapılarını kapatıp insanların cehennemden kurtuluşuna vesile olan bir ben.²²Aslında kapitalist ya da seküler düzlemde kendi bedensel hazzını kâinatın merkezine koyup, kâinatta olan bütün değeri de kendine kurban eden bir bireysel algının gücü benin yerine benden bize yani fertten cemaate doğru bir koşunun içinde olan insan tipini kendi beni olarak geldiği yeri de göz ardı etmeyerek iç sesi değeriyle öyküsünün içine taşır. Böylece öykülerinde popülist olanın peşinde koşmayan Ali Haydar Haksal aslında gerçeğin yani hakikatin arayıcısı ya da “kişisel menkıbesini arayan” biri olarak eserlerini kaleme aldığını görmekteyiz.

Ali Haydar Haksal elbette söz konusu bu öykülerini yazarken de hem modern hem de post modern teknikleri gerektiği kadar ve doğru bir şekilde kullandığını görmekteyiz.²³ Evet, yazarın algısında sorun teknik mevzuların kullanım sorunu değildir, onun temel sorunu medeniyetin oluşumunun temel kavramı olan “Halifelik” olgusuna insanın bu kavrama ait mana ve ehemmiyetinden uzaklaşarak sırtını buna dönme sorunudur. Bu soruna yaklaşma biçimi esasında onun sanatının da beslenme kaynaklarıyla ilgili ipuçları vermektedir. Ali Haydar Haksal’ın sanatı aslında içinde neşv-ü nema bulduğu medeniyetin, yani İslâm medeniyetinin dirilişi için gerekli olan inanç ve değeri iyi algılayarak söz konusu bu durumu öykülerinde pratiğe dökmek suretiyle andan geçmişi ve oradan da aldığı temel saiklerle geleceği modern zaman diliminden de çok fazla uzak kalmadan esasında kendi dinamikleri üzerinde kurma peşindedir. Bunu da hem sanatın değerleri içinde kalarak yapıyor olması hem de böyle bir anlatımı söz sanatlarından herhangi bir destek almadan ve yalın bir halde yaparak baş döndürücü bir derinliğe öykülerinde yer veriyor olması onun ne kadar yetenekli bir yazar olduğuyla açıklanabilir.²⁴Ve elbette söz konusu bu anlatım zenginliğin ya da onun öykülerinde derinliğin mana ya da gerçeği aramakla alakalı bir değer olduğunu da açıkçası yakından müşahede etmemiz gerekir. Ve böylece âdeta yazar modern zaman dünyasında bir derviş tipinin yansıması olarak 13. yüzyıldaki Yunus’un 21.yüzyıldaki temsilcisi olarak karşımıza çıkmaktadır.

22 Özger, Mehmet “Ali Haydar Haksal Anlatılarında Bir Sanatsal Kimlik Olarak Ben’in Görüntüleri” “Ali Haydar Haksal özel Sayı” *Yedi İklim dergisi*, İst. S.27, 22 Ocak, 2011.

23 Acar, Zafer, “Ali Haydar Haksal’ın Dili ve Empatik Öyküleri”, “Ali Haydar Haksal özel Sayı” *Yedi İklim dergisi*, İst. S.31, 22 Ocak, 2011.

24 Acar, Zafer, “Ali Haydar Haksal’ın Dili ve Empatik Öyküleri”, “Ali Haydar Haksal özel Sayı” *Yedi İklim dergisi*, İst. S.31, 22 Ocak, 2011.

O arayışlar peşindedir. Öykülerinin konusu sıradan hayat esasları olan Ali Haydar Haksal; parçaları yazarın ayrıntıyı önemseyen değeriyle derinlemesine işler ve âdeta hayat ayrıntılarda gizlidir düsturuna bağlı kalarak ondan bütünü yakalama peşinde koşar. Söz konusu bu durum onun öykücülüğe; parçayı bütünün değeridir diye önemseme gerçeğini de beraberinde getirir. Onun öyküleri Doğunun öyküsü denilen divan şiirindeki gazel, mesnevi, destan vs. etkisiyle şiirsel bir takım hissiyatların ürünleri olarak karşımıza çıkar. Dolayısıyla onun öyküsünün sırtını dayadığı bir geçmiş söz konusudur. Ve elbette bu geçmişin beslendiği kaynaklar vardır (din, gelenek, örf ve âdetler). Ki Anadolu gerçeğini göz önüne aldığımızda bunu sadece İslâm geleneğiyle anlatabilme durumunuz da söz konusu değildir. Ki onun yanında şüphesiz birbirinden farklı değerlere sahip etnik yapılar da yer almaktadır. (Türk, Kürt, Zaza, Süryani ya da Ermeni), (*Anzelha ve İbrahim* de olduğu gibi). Zaten o bu durumu toplumu canlı bir organizma olarak değerlendirerek karşılar: Ona göre yaşamakta olan toplum değişebilme değerini de hep beraberinde gezdirir. Dolayısıyla onda muhafazakâr bir gelenek saplantısı söz konusu değildir. Zaten o insanı ele alırken de hümanistçe bir bakış etrafında da ele almaz tam tersi onun öykülerinde insanı, İslâm şefkatinin verdiği hissiyatla ele alır. Yani ondaki insan; güçlü ve zayıf, eğitilmiş-eğitimsiz ya da zengin-fakir şeklinde bir çatışmanın ürünü olarak ele alınmaz. Onda bütün bu kavramlar sonradan insana dâhil olmuş değerlerdir ve imtihan araçlarıdır. Diğer bir deyişle onda asıl olan bizzat insanın kendisidir. Dolayısıyla da onun öykülerinde yüce olan varlığın "Ahsenü'takvim" yani insanın iç zenginliği ya da dinginliği hâkimiyetidir. Yani diğer bir deyişle onda insanın sonradan çevresel koşullardan dolayı edindiği savaş ve kargaşa durumu söz konusu değildir. Dolayısıyla o bu tavrıyla içine kapanan biri olarak değil yanlış olanın aksine toplumu kendi değerleri etrafında yani bir atmosfer içinde yaşatma hayalini kurar.²⁵ Öyle ki bu durum Ali Haydar Haksal'ın öykülerinde kendi camiasında bulunan diğer öykücülerden farklı bir takım özelliklere de sahip kılınmıştır. Diğerlerinden farklı olarak daha geniş bir konu ve kişi yelpazesine sahip olan Ali Haydar Haksal kendini dar bir alana hapsedmeyerek sadece kendi kültürel kodlarından hareket etmeyerek aynı zamanda daha farklı alanları ve kişileri de yakından takip etme yoluna giderek onları kendi öykülerinde kendi kültürünün değerleriyle ya da kişileriyle buluşturmayı da bir görev olarak adderek kültür ve kültür müdavimleri arasında da bir yakınlaşma sağlamıştır.²⁶ O bunu yaparak kendini var olanın içine hapsedmek yerine var olanı kendi değerleriyle buluşturup, yeni oluşan bu değeri kendinden sonraki nesillere aktarma peşinde koşmuştur. Aslında bu durumu Roger Ga-

25 Acar, Zafer, "Ali Haydar Haksal'ın Dili ve Empatik Öyküleri", "Ali Haydar Haksal özel Sayı" *Yedi İklim dergisi*, İst. S.32, 22 Ocak, 2011.

26 Acar, Zafer, "Ali Haydar Haksal'ın Dili ve Empatik Öyküleri", "Ali Haydar Haksal özel Sayı" *Yedi İklim dergisi*, İst. S.33, 22 Ocak, 2011.

raudy'inin deyiimiyle "Marifet atalarının ateşinin başında bekçilik yapmak değil, marifet onu gelecek nesillerin faydasına sunmaktır. Böylece onların bizi izlemelerini değil bizden daha öteye geçmelerini istemek gerektiğini anladık diyor.²⁷ Bunun ışığında olsa gerek o sanatını kendi değerlerinden hareketle âdeta günün şartları içinde yeniden kurgular.

Ali Haydar Haksal, öykülerini, modernizm eleştirisi üzerine kurar. Geleekten ya da kutsaldan kopuk bireyin kendine veya çevresine yabancılaşma durumu onun öykülerinin önemli kompozisyonlarından. O bu durumu çocukluk, kutsaldan kopuş, kent, aşk, fânîlik, yalnızlık, küçük insanlar ve bunalmılarından hareketle işler.²⁸ Böylece aslında o çevresiyle uyumlu olmayan yani modern zaman dilimindeki yaşamı benimseyemeyen ve huzursuz olan insanın hayat öyküsünü yazmak peşindedir. Aslında onun öyküsünün temel esası farkındalık kavramı üzerinedir, zaten çevresinin yanlışlarının farkında olan nasıl rahat olabilir ki?²⁹ Anı dramatize ederek oluşturulan öyküler büyük olaylardan farklı olarak küçük anlık meseleler üzerine kurulur. Aslında bunu yapmasının sebebi onun öyküsünü yaslamış olduğu küçük insanlar ya da bundan kastı çevresindeki sorunların farkında olanlar olunca bu durumu bir atmosfer içinde sunmayı yani onu bir tahkiye geleneği içerisinde sunmayı tercih eder. Aslında bu anlık küçük şeyleri anlatma meselesi yazara kendisiyle yüzleşme fırsatı da verir ve o zaman öykü onun için sadece bir aynaya dönüşür ve elbette söz konusu bu aynanın hem tutanı hem de bakanı biraz yazarın kendisi olacaktır. Zaten onun küçük ya da parça esaslı öykülerini gözlediğimizde; bunlar daha ziyade kutsalın yitimi esnasında kurgulanan değerler olarak karşımıza çıkacaktır. Ya da diğer bir deyişle onun bu durumu kendini aramakla açıkça ifade edilebilir. Ki hikâyelerinde iç hesaplaşmanın ya da içten hesaplaşmanın (*Evdeki Yabancı, Ay Işığında Vav'ın Odası*)nda görüldüğü üzere bunun bir yansıması olsa gerek. Zaten ona göre bir yazarın eserlerinin toplamından bir yazarın karakterini çıkartabiliriz.³⁰ Bu konuda yazar Öykü Ağacı adlı kitabında şunları söylemektedir: "*Ben bendeki çocuğu veya beni çoğaltıyorum, başka benlerle öyle buluşuyorum. Öykümün gizleri sözcüklerimdedir, sözcüklerimin büyüğü ruhumu kuşatıyor. Öykümün gizleri ruhumdadır. Ruhum ise bir bilinmezlik denizi. Sözcüklerimin ruhu surlanıyor, aynamı bana soruyorlar. Ben aynamdan kendimi, başkaları da kendini görüyor. Ağacım kendini çoğaltıyor. Benden başka benlere başka benlerden bana*

27 Garaudy, Roger "20. Yüzyıl Biyografisi (*Garaudy'nin Felsefi Vasiyetleri*) S.11. Fecr Yay. Ank.1998

28 Tosun, Necip "Ali Haydar Haksal Öyküleri""Ali Haydar Haksal özel Sayı" Yedi İklim dergisi, İst. S.46, 22 Ocak, 2011.

29 Tosun, Necip "Ali Haydar Haksal Öyküleri""Ali Haydar Haksal özel Sayı" Yedi İklim dergisi, İst. S.46, 22 Ocak, 2011.

30 Çerçi, Fatma Rana- Demirel İsmail, Ali Haydar Haksal ile Söyleyiş, "Ali Haydar Haksal'la Sanat Bağlamında" "Ali Haydar Haksal özel Sayı" Yedi İklim dergisi, İst. S.199, 22 Ocak, 2011.

bana doğru bir akış var. Birbirimize ulandıkça çoğalıyoruz".³¹ Yani ona göre eser biraz da yazarın kendisi demektir.

İnsanlığın ölümüyle küfrün kol gezdiği bu dünyada yaşamının ıstırabını hisseden yazar, modern öykünün temel çağrışımlarını ve göstergelerini kullanmakla beraber çağdaş öyküye, geleneğe ait izlekleri de taşıyarak yeni bir öykü biçimi ya da dilini kurgulama peşindedir.³² Modern dünyada yaşayan ve bütün maddi ve manevî değerleri tarumar edilen insanın, tekrar kendi değerlerine yani geleneğe ki gelenek yazara göre bunun beslenmiş olduğu temel saik olarak hiç şüphesiz dindir, yaslanarak öyküleriyle bu bunalım çağında insan için bir ada kurmak peşindedir. Yani yeni bir dili gelenekle örtüştürerek birbirinin dilini anlamayan insanların birbirini böylece anlamasını sağlamaya çalışmak onun öykülerinin kıstaslarındanır.³³ Bunları yaparken kendi bulunduğu konumu merkeze taşımaz. Sosyalist gerçekçi çizgiyi izleyen İslâmcılardan farklı olarak dış dünyayla mücadele yerine kendi iç dünyasıyla boğuşur.³⁴ Böylece sloganlaşmış bir dil üretmek istemez. Tam tersine aslında o söz ve hal ilminin öykünün bir yerinde birlikte yaşamasına taraftır. Böylece kendince büyük cihat olan nefisle mücadelede peşinde olarak kendini kurmak ve kendinden hareketle toplumu içine düşmüş olduğu maddi ve manevi hastalıklardan kurtarmayı kendine dert eder ve onlara çözümler üretmeye çalışır. O bu anlayışla günden yarına ya da başka bir deyişle bilinenden bilinmeyene doğru bir yolculuğun içinde olduğunu düşünür ve öyküsüyle gaip olan arasında bir ilişki kurgulayarak aslında fizik âlemi ile metafizik âlemi arasında bir paralelliğin varlığına inanarak "Dünya ahiretin tarlasıdır." hadisinden hareketle de insanlığa mutluluğun adresini gösterir. Bundan olsa gerek Hüseyin Akın'da onun öyküsüne yol veren temel değer olarak iç hesaplaşmanın yansımaları olarak iç konuşmayı kabul eder;³⁵ çünkü yazar hep bugün ile yarının hesabı kaygısındadır. Öykü Ağacı kitabında "*Ta ki sesimi yani kendimi bulana kadar.*" der. Ve bundan dolayı kendini hesaba çekmeyi bugünden bir görev olarak kabul eder.

Aslında Ali Haydar Haksal bütün bunlarla şehri kuran temel değerleri ilkin kendi içinde aramaktadır. Hatta öyle ki o öyküsüyle alakalı olarak bir yerde şöyle diyecektir. Ben öykümün bir bütünüyüm.³⁶Çünkü ona göre

31 Haksal, Ali Haydar, *Öykü Ağacı* S. 65. İz Yay. İst. 2013

32 Koca, Osman "Öyküntüleri Bertaraf Eden Muhakki: Ali Haydar Haksal""Ali Haydar Haksal özel Sayı" *Yedi İklim* dergisi, İst. S.50-51, 22 Ocak, 2011.

33 Ay, Arif "Ali Haydar Haksal'ın Öyküsü Sesimizin Yankısı" "Ali Haydar Haksal özel Sayı" *Yedi İklim* dergisi, İst. S.52, 22 Ocak, 2011.

34 Özsaray, Yunus Emre, "Ruhun Sınırlarında Yazılan Öyküler" "Ali Haydar Haksal özel Sayı" *Yedi İklim* dergisi, İst. S.54, 22 Ocak, 2011.

35 Akın, Hüseyin "Fısıltısız Dil" "Ali Haydar Haksal özel Sayı" *Yedi İklim* dergisi, İst. S.59, 22 Ocak, 2011.

36 Çerçi, Fatma Rana- Demirel İsmail, Ali Haydar Haksal ile Söyleyiş, "Ali Haydar Haksal'la Sanat Bağlamında" "Ali Haydar Haksal özel Sayı" *Yedi İklim* dergisi, İst. S.193, 22 Ocak, 2011.

şehri kuran temel bir güç olmalıdır ve bugün ne oldu da bu modern zaman diliminde aynı hammaddeden yapılmış olan insan hem eksen kaymasına uğramış hem de tamamen kendinden vazgeçmeye koyulmuş, aslında bütün bu soruların cevabını şehir üzerinde ya da burada yaşanan çatışma durumunu öyküsüne taşıyarak verme peşindedir. Değil mi ki şehirde üdeba, ulema ve devlet ricali omuz omuza yaşar. İşte o da bu eksikliğin âdeta farkına varır, ki bu şehir genelde İstanbul'dur. Çünkü onun zihninde medeniyeti karşılayan yer buradan başka bir yer olamaz. Ve aynı zamanda söz konusu bu şehir aileye güzergâh belirleyen dede yani İsmail Hakkı Efendi'nin de şehridir.³⁷ Söz konusu bu şehir Ali Haydar Haksal'ın deyimiyile: *Osmanlı Uygarlığının başkentidir. Çünkü bu medeniyette söz, dil ve sanattaki inceliği kendi olma ruhunu oluşturmada eşyayı kavrama ve dillendirme üslubu. Sesin söze, sözün sanata, sanatın ruha yansımadır. Edep ve edebiyatın doruğudur. Var olma ve kendilik bilinci. Şehirli, yani uygarlık sahibi olma erdem.*³⁸ Dolayısıyla da medeniyet ve aşk dili peşinde koşar. Böylece hayatın yamaçlarında bu kıstasın izlerini sürmeye koyulur. (*Renklerin Dansı, Sesim Bana Yetmiyor*), öykülerinde modern insanı içindeki durumda bile sığınacağı iklimlere yönlendirir ki modern yaşam alanları hayatı tamamen kuşattığını sansa da yine medeniyetin gizleri, mezarlıklar, camilerden ve onların çevresinde kurulan diğer yaşam alanlarından müteşekkildir.³⁹

Evet, Ali Haydar Haksal kurtuluşun adası olarak modern zaman diliminde aileyi görmektedir. Çünkü aileler insanlığın ele geçmeyen son kaleleridir. Şüphesiz şehrin ve medeniyetinde kurucu gücüdür. Onun için Ali Haydar Haksal açısından baktığımız zaman toplumun en temel damarı olarak aile ve elbette ailenin yaşamış olduğu mekân olarak ev bir takım farklılıklarla beraber birbirini andıran nice öyküler barındırır. Onun öykülerinde ev hem bir öyküye yaslanır hem de öyküye ortam hazırlar. İhlamur Ağacı ve Ev⁴⁰o-nun öykülerinde aileye sırtını yasladığı bir dağ ya da bir çınar ağacı misalidir. Böylece sizi medeniyete götürecekt temel kıstas olarak da birkaç kuşağın beraberce yaşadığı geniş aile, yani geleneksel aile tipi hem var olmuş olacak hem de bireyi benden bize ulaştırarak var kılmış olacaktır. Başından beri belirttiğim üzere onun sanatı kendi hayatının kurucu güçlerinden beslenir ve böylece merkezden çevreye ulaşma peşindedir. Söz konusu bu kurucu güçlerden biri de geleneği çağdaş olanla birleştirerek sanatını icra eden bir adam olan Ali Haydar Haksal'ın öyküleri için aile, var olan en önemli kurum-

37 Çerçi, Fatma Rana- Demirel İsmail, Ali Haydar Haksal ile Söyleyiş, "Ali Haydar Haksal'la Sanat Bağlamında" "Ali Haydar Haksal özel Sayı" *Yedi İktim* dergisi, İst. S.198, 22 Ocak, 2011.

38 Haksal, Ali Haydar, *Öykü Ağacı* S. 132. İz Yay. İst. 2013

39 Demirhan, H. Mehmet, "Bir Kent Öykücüsü Ali Haydar Haksal" "Ali Haydar Haksal özel Sayı" *Yedi İktim* dergisi, İst. S.63, 22 Ocak, 2011.

40 Alver, Köksal, "Evler ve Öyküler" "Ali Haydar Haksal özel Sayı" *Yedi İktim* dergisi, İst. S.104, 22 Ocak, 2011.

dur. Bilakis kendisinin şiirinden geldiğini bir iki defa ima ettiğim imgeciliği ile Haksal'ın öykülerinde aileyi çok şey olarak anlayabiliriz. Aile çok şeye evrilebilir demek istiyorum ama sanırım ona göre 'Çok şey aileye evirilmelidir.' olmalı.

Ali Haydar Haksal'ın Eserleri:

1. *Evdeki Yabancı:*
1986'da Akabe yayınlarından çıkmış bir öykü kitabıdır. Kitapta *Mavera* dergisinde yayınlanmış toplumsal değişim neticesinde yaşanan yabancılaşmanın özellikle de metafizik yabancılaşmanın konu edildiği içsel hesaplaşma peşinde olan bireylerin hayat hikâyelerinin var olduğu ve kentin orta yerinde sıkışıp kalan bireyin suçlu olarak kenti gördüğü bir durum söz konusu olduğu, Nuri Pakdil ve Ustam dediği Rasim Özdenören'in izlerinin görüldüğü 14 öyküden oluşmaktadır.
2. *Sesim Bana Yetmiyor:*
1987'de *Yedi İklim* yayınlarında çıkan kitap, aynı zamanda *Yedi İklim* yayınlarının ilk kitabı. Modern yaşamın Müslüman bireyler üzerindeki etkilerini konu edinen kitap tamamen aile merkezli öykülerden oluşur. Evin içine kısırılmış baba, anne, kız ve oğlanın ruh halinin konu edilmiş olduğu 7 öyküden meydana gelmektedir. Bu eser 1987 yılında Yazarlar Birliği Hikâye ödülünü almıştır
3. *Sarıldığım Soğuk Bir Ceset:*
1988'de *Yedi İklim* yayınlarından çıkan kitap, kadın-erkek iletişimsizliğini konu edinen ve onun öykülerinin neredeyse temel esası haline gelmiş iç konuşmalardan oluşan 5 uzun öyküden meydana gelmektedir.
4. *Sokağın Adı Issız:*
1989'da *Yedi İklim* yayınlarından çıkan kitap, bir kadının gözünden anlatılan kimi olayları içeren 5 öyküden oluşmaktadır. Son dört öykü bir kompozisyon bütünlüğünü içinde barındırmaktadır.
5. *Ay Işığında Vav'ın Odası:*
1991'de *Yedi İklim* yayınlarından çıkan kitap, iç dünyalarında kendileriyle cebelleşen, dış dünya ile ilişkileri tamamen kesilmiş zihinde neşet etmiş ve tamamen iç monologlara dayalıdır. Kahramanların ruh halinin yani kendi iç dünyasında çevresi hakkında yapmış olduğu olumlu veya olumsuz değerlendirmeleri içinde barındırmış olduğu 13 öyküden oluşmaktadır.
6. *Zamanların Öyküsü:*
1994'de *Yedi İklim* yayınlarından çıkan kitap, yazarın biyografisinden bize seslenen bilinç akışı akımının temel esas olarak öykülerde yer aldığı, ben öyküsel dilin kullanıldığı bu öykü kitabı 11 öyküden oluşmaktadır.

7. *Yalnızlık Sarkacı:*

1996'de Yedi İklim yayınlarından çıkan ve çoğu ironi dolu öykülerden oluşan kitap toplumda yalnızlaşan bireyleri ya da modern dönemin yalnız insan tipi veyahut kendini geçici olan bu mekânda fani olarak gören insan tipini ya da Cahit Zarifoğlu'nun hastalıklı tipler dediği toplumda sıkça karşımıza çıkan tipleri konu edinen 9 öyküden oluşmaktadır.

8. *Kuşkonmazda Konuşan Adam:*

1998'de Yedi İklim yayınlarından çıkan kitap, kentin yaşamı arasında kendi başına duran modern insanın çıkmazını yani kenti konu edinir ve söz konusu bu konu ediliş daha çok kent denilen mekânın olumsuzluklarıyla alakalıdır. 15 öyküden oluşmaktadır.

9. *İçim Su Berraklığında:*

2001'de *Yedi İklim* yayınlarından çıkan kitap, âdeta yazarın sesinden haykırışlarla kurulmuştur, öykülerde köy ile kent arasında gelgitler yaşayan insanın ıstırabının ve özleminin konu edildiği 16 öyküden oluşmaktadır.

10. *Kapıda Bir Çift Ayakkabı:*

2001'de İz Yayıncılıkta çıkan kitap, geçmiş medeniyete ait olan evler ve burada yaşananları, insanın zarif, ince ve hüznü dili ile ruhsal durumunu en ince ayrıntısına kadar inceler söz konusu kitap ilk bölümde "kıydakileri" önemser. İkinci bölümde ise yazarın deneme tadındaki inceleme ve gözlemlerini konu edinmiş olduğu 18 öyküden oluşmaktadır.

11. *Renklerin Dansı:*

2004'de Nesil yayınlarından çıkan kitap, şiire yakın bir dille "Kapıda Bir Çift Ayakkabı" ile ilk örneklerini bize sunmuş olduğu anlık öykülerin dile getirildiği şiirsellik kokan, çağrışımların bolca kullanıldığı 34 öyküden oluşmaktadır.

12. *Rüya Rüya İçinde:*

2010'da Eşik yayınlarından çıkan kitap, Türk Edebiyatında bir ilki deneyerek, Peygamberimiz ve arkadaşlarına ait rüyaların günümüzle birleştiren 11 öyküden oluşmaktadır.

13. *Güneşe Koşan Adam*

2013'te İz Yayınlarından çıkan bu kitap: İnsanın kendi iç hesaplaşması ya da daha farklı bir deyişle kendi iç çatışmasını insanın varoluşsal sıkıntılarını hayatın basitliklerini insanın psikolojik değeri içerisinde ele alıp işleyen lirik öykü denemesidir. Bu öykülerinde insanın ruh dünyasının derinliklerinde gezinir. Felsefi bir bakış içermekte. Diyaloglar klasik bir anlatım dışında şiir gibi bir akış ile ilerlemekte. Eser 2013 yılı Ömer Seyfettin ödülü aldı. 14 öykü kitapta yer almaktadır.

14. *Gelişi/ Güzel:*
1987'de Nehir Yayınlarından çıkan kitap, Mavera çevresindeki dostlarıyla ilişkisinin anlatılmış olduğu deneme-anı ya da günlük tarzında kabul edilen bir eserdir. Ayrıca Cahit Zarifoğlu'nun ölümünün ertesinde onunla ilgili *Yedi İklim* Cahit Zarifoğlu Özel Sayısında yer alan anıları da bu eserde yer almaktadır.
15. *Yitik Yaşamın Güncesi:*
2002'de İz Yayıncılıkta çıkan kitap, Anadolu'da yaşayan bir hemşirenin gel-gitlerini anlatan roman tarzında yazılmış bir eserdir. Romanda Medeniyetimizin merkezi olan İstanbul'a özlem, bir kasaba ile Ankara sıradanlığına sıkışmış bir gencin romanıdır. Söz konusu eser 2001 yılında Tuzla Belediyesi tarafından düzenlenen roman yarışmasında ikincilik ödülüne layık görülmüştür.
16. *İki Ateş Arasında Aşk:*
2007'de Popüler Kitaplar Yayında yayınlanan kitap, daha sonra İz Yayınları arasında *İki Ateş Arasında* adıyla yeniden yayımlandı: Toplumun farklı kesimlerine ait insanların Batı- Doğu, kadın- erkek, değerlerinden hareketle, entelektüel dünya ile realist dünya arasındaki çatışma üzerine kurulmuş olan bir dünyada kendi iç çatışmalarını konu edindiği ve böylece kendi iç dünyasında kendisi ile yüzleşen Müslümanların küçük cihat ve büyük cihat arsında verdiği mücadelenin konu edildiği roman tarzında yazılmış ikinci eseridir.
17. *Akif Duruşlu Asım: Mehmet Akif:*
2006'da İnsan Yayınlarından çıkan kitap daha önceleri *Yedi İklim* dergisinde konu ile alakalı yazılan eserlerin bir araya getirilerek Akif'in felsefe ve yaşam tarzının anlatıldığı monografi tarzındaki eseridir. Öyle ki Akif zaten bir ömür boyu Asım'ın nesli hayaliyle zaten kendinden sonraki neslin tamamını mest etmiştir. Bundan sonra gelen düşüncüler Üstadın bu değerini hep benimser olmuştur.
18. *Necip Fazı Kısakürek: Büyük Doğu Irmağı:*
2007' de İnsan Yayınlarından çıkan kitap: Kendi ruh dünyasını ve yazı dünyasını derinden etkileyenlerin başında gelen üstadın şiiri, hikâyesi, tiyatroları, düşünceleri ve eserleri üzerinde yazılmış yazıların bir araya getirilmesiyle oluşan eser yazarın monografi tarzındaki eseridir.
19. *Sezai Karakoç Eleğimsağmalarda Gök Anıtı:*
2007' de İnsan Yayınlarından çıkan kitap: İslâm medeniyetini *Diriliş* etrafında tekrar diriltme peşinde olan Üstadın şiir ve düşünce dünyası değerlendirilmeye tabi tutularak ki burada aynı zamanda öyküler de dışarıda bırakılmamıştır. Onun sanatçı kimliğinden hareketle bir portre denemesinin yapıldığı eser monografi tarzında kaleme alınmıştır.

20. *Rasim Özdenören-Ruh Denizinden Öyküler*:
2007' de İnsan Yayınlarından çıkan kitap: Yazarın öyküde benim en büyük üstadım dediği Rasim Özdenören'in öyküleri üzerine yazılmış *Yedi İklim* dergisinde daha önce parça parça yayınlanmış yazıların, 10 yazı olarak bir araya getirilmesi ile bir söyleşiden meydana gelen Monografi tarzındaki eseridir.
21. *Oruç Çağrısı*:
2007'de Mavi Yayıncılıktan, daha sonra İz Yayıncılıkta çıkan kitap yazarın daha önceleri *Milli Gazete*'de yayınlamış olduğu oruçla ilgili yazılarından meydana gelen ve deneme tarzında eseridir.
22. *Doğu Büyüsü "Ah Kūdūs"*:
2010 Pınar Yayınlarından çıkan kitap: Batı ve dünya edebiyatçılarının İslâm'a ve Türk'e bakışlarını konu edinen bu eser daha önceleri neredeyse tamamı *Yedi İklim* dergisinde yayınlanan yazılardan oluşan deneme tarzında bir eserdir.⁴¹
23. *Kendilik ve Edebiyat*:
2014'te İz Yayınlarından çıkan bu kitap: Cumhuriyet dönemi Türk edebiyatına ait bazı yazarlardan (Reşat Nuri Güntekin, Yakup Kadri Karaosmanoğlu, Musahipzâde Celal, Peyami Safa, Ahmet Hamdi Tanpınar, Halit Ziya Uşaklıgil ve Refik Halit Karay) hareketle öyküyü ve öykünün gelişimini kendi poetik değeri içerisinde ele almaya çalıştığı eleştiri tarzında yazdığı bir eserdir.
24. *Öykü Ağacı*:
2013'te İz Yayınlarından çıkan bu kitap: Sanat ve değer açısından öykünün poetikasını ortaya koymaya çalışan yazarın daha önceki yazılarının da bir kısmının içinde yer aldığı eleştiri tarzında yazdığı ve öykü ile alakalı bir yığın bilginin deneme keyfiyle ele alınmış birbirini bütünleyen yazılardan meydana gelen bir eserdir.
25. *Ruh Denizi*:
2012'de Okur Yayınları arasında çıkan bu kitap: İnsanın sahip olmuş olduğu yüce esas ya da tasavvufun deyimiyle Allah'tan ödünç olarak almış olduğu ve insanın bu temel esastan hareketle bir takım iç sorunlara duçar olabileceği gerçeğini ele alan öykülerden meydana gelen, özellikle Bingöl ve yöresi insan karakterlerinin yer aldığı bir eseridir. Bu eserde Salim Dede ve Ben bunun en karakteristik örneğidir. Aynadaki Ben bölümündeki öyküleri otobiyografiktir. İnsanımızın değerlerinin usta bir anlatımla ele alındığı özel bir eseri konumundadır. Kitapta 23 öykü yer almaktadır.

41 Güzelyurt, İdris, "Ali Haydar Haksal Kitapları"Ali Haydar Haksal özel Sayı" *Yedi İklim* dergisi, İst. S.203-214, 22 Ocak, 2011./ Tosun, Necip, "Ali Haydar Haksal Öyküleri"Ali Haydar Haksal özel Sayı" *Yedi İklim* dergisi, İst. S. 48-49, 22 Ocak, 2011.

26. *Anzelha ile İbrahim*: 2012'de Okur Yayınları arasında çıkan bu kitap: Hakikatin yani aşkın olannın, İbrahim ve Zeliha'dan hareketle ele alınıp işlendiği ve insanın esası ve Allah'ın sıgabilidiği mekân olarak gönül dünyasında benin sınırlarını aşarak huzura kavuşma sürecini anlatan roman tarzında yazılan eseridir.
27. *Hız. Ebubekir*: 2011'de Semerkant Yayınlarından çıkan bu kitap: Hz. Peygamberin yakın dostu onunla birlikte mağarada bulunan ikinci kişi, peygambere olan bağlılığından dolayı "Siddik" lakabıyla tanınan ve aynı zamanda onun kayınbabası ya da vefatından sonra onun yerine halife olarak Müslümanların başına geçen sahabenin hayatının anlatılmış olduğu biyografik bir eserdir.
28. *Hız. Ömer*: 2011'de Semerkant Yayınlarından çıkan bu kitap: Hz. Peygamberin yakın dostlarından onun sahabesi, kırkinci Müslüman sertiği ve kararlılığı ile Allah'a bağlılığından dolayı kendisine "Faruk" lakabı verilen ve Ebubekir'den sonra Müslümanların başına Emir tayin edilen kişinin hayatının anlatılmış olduğu biyografik bir eserdir.
29. *Hızır*: 2014'te İz Yayınları arasında çıkan bu kitap: Modernite ile baş başa kalan insanın bu değer karşısında kendi gerçekliğini nasıl kuşanır ve bu esasa göre yeni değeri nasıl dizayn eder esasını dedesi İsmail Efen-dinin hayatından alınan parçalarından ve Ali Haydar Haksal'ın kendi çocukluğundan hareketle âdeta çağa dünden şahitlikler taşımamanın heyecanıyla roman tarzında yazılan bir eserdir.

SONUÇ

Hayatın ışığını kendi değerleri çerçevesinde sanata aktaran ve sanatçı-lığını da tıpkı üstatlarının (Necip Fazıl, Sezai Karakoç, Nuri Pakdil, Cahit Zaitoğlu, Rasim Özdenören, ve belki de gizli kahraman İsmail Hakkı Haksal) izinde giderek bu ışık etrafında eserleri ve çıkarmış olduğu *Yedi İktin dergisi*yle sonraki nesillere aktaran Ali Haydar Haksal, şüphesiz bir halk ve dola-rısıyla Hak aşığı olarak geçmişten günümüze taşınmaya çalışılan geleneğin önemli neferlerinden biridir. Kendisi ve çevresinde kurmaya çalıştığı mektebi ya da kıymetli ekolü ile bugün için 1950' ilerde Necip Fazıl'ın "Nur Harmanı"yla yeniden başlayan İslâmî Edebiyatın önemli temsilcilerindedir. Sanatını bu geleneğin etrafında oluşturmaya başlayan değerler üzerine kuran sanatçı, hiç şüphesiz bu geleneğin izlerini hem okumalarında sürdürmüştür hem de onlara eserlerinde yer verme yoluna gitmiştir. Ya da kararınca kararınca elin-

den gelenin en iyisini yapmaya çalışarak kendisinden önce olan ve mirasçısı olduğu geleneği kendinden sonra gelecek olan o güzide nesle devretmenin aşkını ve isteğini yüreğinde hisseden bir modern zaman dervişidir. Yunus'tan Sezai Karakoç'a uygarlık, edebiyat ve dil izleğini arayan⁴², evet, belki de o dünün duası yarının da duacısı olarak karşımıza çıkmıştır. Bakın kendisi "Öykü Ağacı adlı kitabın son yazısı olan "Edebiyat Duadır" yazısının sonunda edebiyatla alakalı olarak neler diyecektir:

Ruh ölmez, gönül ölmez, sevda ölmez, aşk ölmez... Ölen ölür, giden gider, kalan olmaz, zaman bir yerde durur. Duruş anına dua, geliş anına dua, var olma anına dua, gidiş anına dua, öteley ötesine dua. Ölmezliklerin sarmıcında akan sese, şırıltıya, duruluğa eşlik eden dua.

.....

Bir serinlik akar Büyük sahra'nın kavuruculuğunda, bir sıcaklık akar Erzurum'un eksi kırkında, bir ışık düşer zifri karanlıkta, bir yalnızlık giderilir şiirin ruh damarlarından.

Duadır bu.

Işık duadır, sevgi dua, aşk dua, ölüm dua, ılıklik dua, serinlik dua, duruluk, hoşluk, ritim, çiçekler, güller dua.

Ses yağmurdan öte, kardan ak, buluttan hafif, sudan duru, sevgiden ve sevinçten daha naif. Duadan öte dua. Hep bir yere, bir ana, bir zamana ve bir Bir'e dua.

*Edebiyat duadır.*⁴³

KAYNAKÇA

1. ACAR, Zafer.(2011). "Ali Haydar Haksal'ın Dili ve Empatik Öyküleri", "Ali Haydar Haksal özel Sayı" *Yedi İklim* dergisi, İst.
2. AKIN, Hüseyin.(2011). "Fısıltısız Dil" "Ali Haydar Haksal özel Sayı" *Yedi İklim* dergisi, İst.
3. ALBAYRAK, Ahmet.(2011). "Ali Haydar Haksal ve Yedi İklim Misyonu" "Ali Haydar Haksal özel Sayı" *Yedi İklim* dergisi, İst.
4. ALVER, Köksal.(2011). "Evler ve Öyküler" "Ali Haydar Haksal özel Sayı" *Yedi İklim* dergisi, İst.
5. AY, Arif.(2011). "Ali Haydar Haksal'ın Öyküsü Sesimizin Yankısı" "Ali Haydar Haksal özel Sayı" *Yedi İklim* dergisi, İst. S.52, 22 Ocak,
6. BAYRAKTAR, Osman.(2011). "Ali Haydar Haksal'ın Hikâyelerinde Temalar ve Tipler" "Ali Haydar Haksal özel Sayı" *Yedi İklim* dergisi, İst.

42 Haksal, Ali Haydar, Öykü Ağacı S. 312. İz Yay. İst. 2013

43 Haksal, Ali Haydar, Öykü Ağacı S. 144. İz Yay. İst. 2013

7. ÇERÇİ, Fatma Rana- Demirel İsmail (2011).Ali Haydar Haksal ile Söyleyiş, "Ali Haydar Haksal'la Sanat Bağlamında" Ali Haydar Haksal özel Sayı" *Yedi İklım dergisi*, İst.
8. DEMİRHAN, H. Mehmet.(2011). "Bir Kent Öykücüsü Ali Haydar Haksal" "Ali Haydar Haksal özel Sayı" *Yedi İklım dergisi*, İst. S.63, 22 Ocak,.
9. ERSOY, Mehmet Akif "Safahat". Hz. Huyugüzel, Ömer Faruk- Bağcı, Rıza-Gökçek, Fazıl, Feza Yay. İst. Tarihsiz.
10. Garaudy, Roger "20. Yüzyıl Biyografisi (Garaudy'nin Felsefi Vasiyetleri) S.11. Fecr Yay. Ank.1998
11. GÜZELYURT, İdris.(2011). "Ali Haydar Haksal Kitapları" Ali Haydar Haksal özel Sayı" *Yedi İklım dergisi*, İst.
12. HAKSAL, Ali Haydar (2009). "Müderri İsmail Hakkı (Haksal) Efendi", 2. *Bingöl Sempozyumu*. Bingöl belediyesi yay. Bingöl.
13. HAKSAL, Ali Haydar.(2013). Öykü Ağacı S. 14. İz Yay. İst.
14. HASKÖYLÜ, M. Nurettin, "Ali Haydar Haksal özel Sayı" *Yedi İklım dergisi*, İst. Ocak, 2011.
15. KARAKOÇ, Sezai, "Edebiyat Yazılar II Dışımızın Zarı", Diriliş Yay. 3. Baskı.
16. KARAMAN, Âlim.(2011). "Ali Haydar Haksal özel Sayı" *Yedi İklım dergisi*. 24, İst. Ocak,
17. KARATEPE, Mihriban İnan.(2011) "Ay ışığında Vav'ın Odası'nda Saat Kaçı Gösteriyor" "Ali Haydar Haksal özel Sayı" *Yedi İklım dergisi*, İst.
18. KEMİKLİ, Bilal.(2014) "Türk İslâm Edebiyatına Giriş", Emin yay.4.bsk.
19. KOCA, Osman.(2011) "Öyküntüleri Bertaraf Eden Muhakki: Ali Haydar Haksal""Ali Haydar Haksal özel Sayı" *Yedi İklım dergisi*, İst.
20. ÖZÇELİK, Mustafa.(2011). "Düşünce Ve Medeniyet Eksenli Bir Yazar: Ali Haydar Haksal""Ali Haydar Haksal özel Sayı" *Yedi İklım dergisi*, İst.
21. ÖZGER, Mehmet.(2011). "Ali Haydar Haksal Anlatılarında Bir Sanatsal Kimlik Olarak Ben'in Görüntüleri" "Ali Haydar Haksal özel Sayı" *Yedi İklım dergisi*, İst.
22. ÖZSARAY, Yunus Emre.(2011). "Ruhun Sınırlarında Yazılan Öyküler" "Ali Haydar Haksal özel Sayı" *Yedi İklım dergisi*, İst.
23. POLAT, Adem.(2011). "Direnc Halindeki Medeniyet Probleminin Süreğinde Gelenekçi Bir Aydın: Ali Haydar Haksal", "Ali Haydar Haksal özel Sayı" *Yedi İklım dergisi*, İst.
24. TOSUN, Necip. (2011). "Ali Haydar Haksal Öyküleri" "Ali Haydar Haksal özel Sayı" *Yedi İklım dergisi*, İst. S.46, 22 Ocak.